

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Marek Dobrowolski (sprawozdawca)

Ławnik SN Arkadiusz Sopata

Protokolant starszy inspektor sądowy Łukasz Kaczmarek

przy udziale Włodzimierza Brazewicza – Sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości oraz obrońców R. L. – sędziego Sądu Okręgowego w K.: adwokat N. K. oraz A. P. – prokuratora Prokuratury Okręgowej w W., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na rozprawie w dniu 8 i 28 lutego 2024 r., sprawy dyscyplinarnej R. L. - sędziego Sądu Okręgowego w K., obwinionego o to, że: w dniu 6 września 2019 r. w K., podczas rozprawy odwoławczej, jako funkcjonariusz publiczny - referent orzekający w sprawie o sygn. akt [...] przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że przyznając sobie kompetencje do oceny prawidłowości działania organów konstytucyjnych w zakresie powołania orzekającego w pierwszej instancji asesora sądowego w Sądzie Rejonowym w C. M. Ł. i podważając tym samym przepis art. 106i § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych – dalej powoływana jako u.s.p., wziął udział w wydaniu postanowienia o odroczeniu rozprawy celem ustalenia czy zachodzi okoliczność, która mogłaby wskazywać na niewłaściwe powołanie ww. asesora, co stanowiło bezprawną ingerencję w ustawowy tryb powoływania sędziów i asesorów sądowych do składów orzekających określony w art. 47a § 1 i art. 47b § 1 u.s.p., i mogło prowadzić do naruszenia przepisu art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz naruszało art. 89 § 1 u.s.p., a tym samym stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego wyrażającego się w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości, to jest o czyn z art. 107 § 1 u.s.p. w brzmieniu obowiązującym do 13 lutego 2020 r.

postanowił:

1. na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. postępowanie dyscyplinarne wobec R. L. - sędziego Sądu Okręgowego w K. odnośnie zarzucanego mu czynu umarza;

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz R. L. – sędziego Sądu Okręgowego w K. kwotę 292 złotych i 65 groszy (słownie: dwieście dziewięćdziesiąt dwa złote i sześćdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów związanych z udziałem obrońcy w postępowaniu przed Sądem Najwyższym;

3. kosztami postępowania dyscyplinarnego obciąża Skarb Państwa.

[M. T.]

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 12 marca 2021 r., akt [...], Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych wniósł o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędziego Sądu Okręgowego w K. R. L., obwinionego o to, że: w dniu 6 września 2019 roku w K., podczas rozprawy odwoławczej, jako funkcjonariusz publiczny - referent orzekający w sprawie o sygn. akt [...] przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że przyznając sobie kompetencje do oceny prawidłowości działania organów konstytucyjnych w zakresie powołania orzekającego w pierwszej instancji asesora sądowego w Sądzie Rejonowym w C. M. Ł. i podważając tym samym przepis art. 106i § 1 u.s.p., wziął udział w wydaniu postanowienia o odroczeniu rozprawy celem ustalenia czy zachodzi okoliczność, która mogłaby wskazywać na niewłaściwe powołanie ww. asesora, co stanowiło bezprawną ingerencję w ustawowy tryb powoływania sędziów i asesorów sądowych do składów orzekających określony w art. 47a § 1 i art. 47b § 1 u.s.p. i mogło prowadzić do naruszenia przepisu art. 178

ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz naruszało art. 89 § 1 u.s.p., a tym samym stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego wyrażającego się w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości, to jest o czyn z art. 107 § 1 u.s.p. w brzmieniu obowiązującym do 13 lutego 2020 r.

W dniu 7 lutego 2024 r. drogą elektroniczną wpłynął do Sądu Najwyższego wniosek sędziego W.B. o odwołanie terminu rozprawy wyznaczonej na 8 lutego 2024 r. wraz z informacją o jego powołaniu na Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia spraw o sygn. akt: I ZSK 37/22, I ZSK 36/22 i I ZSK 26/23. W treści maila zawarto załączniki w postaci wersji elektronicznej decyzji Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 stycznia 2024 r., sygn. [...] oraz postanowienia Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 stycznia 2024 r. o sygn. akt: [...], [...] i [...].

Na rozprawie w dniu 8 lutego 2024 r. obrońcy obwinionego przychyłili się do wniosku sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] W.B. o odroczenie terminu rozprawy. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego wniósł o doręczenie oryginału pisma sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] W.B. i poinformowanie o nowym terminie. Sąd Najwyższy odroczył rozprawę, zawiadamiając o kolejnym terminie.

W dniu 14 lutego 2024 r. do Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego wpłynęło pismo sędziego W.B. zawierające odpisy aktu jego powołania na Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia spraw o sygn. akt: I ZSK 37/22, I ZSK 36/22 i I ZSK 26/23 (odpis decyzji Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 stycznia 2024 r., sygn. [...]) oraz odpisy postanowień Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 stycznia 2024 r. o sygn. akt: [...], [...] i [...] o wstąpieniu do postępowań dyscyplinarnych prowadzonych pod sygn. akt I ZSK 37/22, I ZSK 36/22 i I ZSK 26/23.

Pismem z dnia 19 lutego 2024 r. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości cofnął wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej dotyczącej sędziego Sądu Okręgowego w K. R. L., wnosząc o umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.

Na rozprawie w dniu 28 lutego 2024 r. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości podtrzymał swoje stanowisko zawarte w piśmie z dnia 19 lutego 2024 r. Do wniosku o umorzenie postępowania przychyłili się obrońcy obwinionego sędziego R. L.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Postępowanie dyscyplinarne prowadzone przeciwko obwinionemu sędziemu Sądu Okręgowego w K. R. L. należało umorzyć z uwagi na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, która czyni dalsze procedowanie niedopuszczalnym.

Zważając, iż u.s.p. nie reguluje swym zakresem postępowania w przypadku cofnięcia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, koniecznym jest zastosowanie odesłania z art. 128 u.s.p., które upoważnia do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego. W piśmiennictwie podkreśla się, że tego rodzaju przepisy odsyłające wyrażają nakaz posłużenia się analogią ustawy jako sposobem stosowania prawa w wypadkach wskazanych przez przepis odsyłający (zob. J. Wróblewski, *Przepisy odsyłające*, ZNUŁ. Nauki Humanistyczne, Seria I, Łódź 1964, z. 35, s. 9).

Na gruncie procedury karnej przyjmuje się natomiast, iż w art. 14 k.p.k. ustawodawca wyraził zasadę skargowości, zgodnie z którą organ procesowy wszczyna i prowadzi postępowanie na skutek skargi podmiotu bezpośrednio zainteresowanego rozstrzygnięciem (§ 1). Zgodnie natomiast z treścią § 2 zd. 1 powołanego przepisu oskarżyciel publiczny może cofnąć akt oskarżenia do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Wszczęcie postępowania sądowego zasadniczo uzależnione jest od skargi uprawnionego podmiotu, a jedynie wyjątkowo - jako odstępstwo od zasady - istnieje możliwość działania przez sąd z urzędu (zob. S. Stachowiak, *Wpływ zasady skargowości na formę współczesnego polskiego procesu karnego* [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Prof. S. Waltosia*, red. J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll, Warszawa 2000, s. 485-491). Zasada skargowości nie zawęża się tym samym jedynie do inicjowania postępowania przed

sądem pierwszej instancji, ale dotyczy każdego postępowania sądowego. Skargą w rozumieniu art. 14 § 1 k.p.k. jest akt oskarżenia oskarżyciela publicznego, posiłkowego lub prywatnego (art. 331 k.p.k., art. 487 k.p.k., art. 55 § 1 k.p.k.), jak również ich surogaty, jak wniosek o wydanie wyroku skazującego na posiedzeniu (art. 335 § 1 k.p.k.), wniosek o warunkowe umorzenie postępowania (art. 336 i 325i § 3 k.p.k.), wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym (art. 517d § 1 i 2 k.p.k.), czy też skarga złożona na policji w sprawach z oskarżenia prywatnego i przekazana sądowi (art. 488 § 1 k.p.k.). Do skarg, które stanowią żądanie wszczęcia określonego postępowania sądowego, należą także: zażalenie (art. 459 k.p.k.), apelacja (art. 444 k.p.k.), kasacja (art. 519 k.p.k.), skarga na wyrok sądu odwoławczego (art. 539a k.p.k.), wniosek o wznowienie postępowania (art. 542 k.p.k.), wniosek o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego (art. 549 k.p.k.), wniosek o wydanie wyroku łącznego (art. 570 k.p.k.), wniosek o wydanie osoby ściganej (art. 602 k.p.k.), żądanie odszkodowania (np. art. 554 k.p.k.) itp. (zob. J. Kosonoga [w:] *Kodeks postępowania karnego*. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, art. 14).

Analogicznie przedstawia się sytuacja w zakresie postępowania dyscyplinarnego, w którym warunkiem prowadzenia przed sądem dyscyplinarnym postępowania jest istnienie skargi zasadniczej pochodzącej od uprawnionego oskarżyciela (art. 14 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., art. 114 § 8 u.s.p.). Funkcję żądania wszczęcia postępowania na jego gruncie pełni zatem wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, który determinuje możliwość zarówno wszczęcia, jak i prowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu przed sądem. Dla merytorycznego rozpoznania wniosku wymagane jest skuteczne jego złożenie i utrzymywanie określonego żądania przez właściwego rzecznika dyscyplinarnego. Oznacza to, że może on wiążąco cofnąć wniesione pismo inicjujące to postępowanie. Cofnąć, w znaczeniu słownikowym, to m. in. wstrzymać lub odwołać coś, powrócić do poprzedniego stanu (zob. S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 2003, s. 480). Przyjąć zatem należy, że na gruncie postępowania dyscyplinarnego wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej jest czynnością odwoalną, a jego cofnięcie wywołuje taki stan, jakby powyższego w ogóle nie wniesiono, a zatem przestaje ona

funkcjonować procesowo i nie wywołuje skutków prawnych (zob. J. Kosonoga [w:] *Kodeks postępowania karnego*. Tom I. Komentarz do art. 1-166, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, art. 14).

Mając natomiast na uwadze fakt, że pismem z dnia 19 lutego 2024 r. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości cofnął wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej dotyczącej sędziego Sądu Okręgowego w K. R. L., postępowanie w sprawie należało umorzyć po myśli stosowanego odpowiednio na mocy analogii prawnej, wynikającej z regulacji przewidzianej z art. 128 u.s.p., art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.

Sąd Najwyższy uznał jednocześnie, iż doszło do skutecznego wstąpienia do toczącego się postępowania Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości i organ ten stał się właściwym do prowadzenia niniejszej sprawy dyscyplinarnej, co wyłącza możliwość podejmowania w niej czynności przez dotychczasowy organ dyscyplinarny, tj. Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych w Warszawie.

Wskazać bowiem należy, iż decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 stycznia 2024 r., sygn. [...], na podstawie art. 112 b § 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych powołano sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] W.B. na Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia spraw o sygn. akt: [...].

Następnie, postanowieniem z dnia 30 stycznia 2024 r., Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości sędzia W.B. na podstawie art. 112 b § 1 zd. in fine i § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 Prawo o ustroju sądów powszechnych wstąpił do postępowania dyscyplinarnego prowadzonego pod sygn. akt I ZSK 36/22 przeciwko sędziemu Sądu Okręgowego w K. W. M. (pkt 1), zwracając się do Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych w Warszawie o zaniechanie wszelkich czynności w sprawie wskazanej w punkcie I i niezwłoczne przekazanie Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Ministra Sprawiedliwości akt postępowania (pkt 2).

Zgodnie natomiast z art. 112 b § 1 u.s.p. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej sędziego. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie (§ 1). Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród sędziów sądów powszechnych lub Sądu Najwyższego (§ 2 zd. 1) Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania (§ 3).

Sama już treść powołanego przepisu ustawy u.s.p. wprost zatem wskazuje, iż Minister Sprawiedliwości dysponuje uznaniową prerogatywą powołania rzecznika dyscyplinarnego do prowadzenia danej sprawy, a ten wstępuje do oznaczonego postępowania niezależnie od jego etapu. Posłużenie się przez ustawodawcę jednoznacznym w swym znaczeniu sformułowaniem „wyłącza innego rzecznika” ustanawia go natomiast właściwym do podejmowania czynności w danej sprawie.

Niezależnie od powyższych rozważań poczynić w tym miejscu należy również uwagę, iż decyzja Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości o cofnięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnym jawi się jako w pełni słuszna, gdyż w aktualnym stanie prawnym czyn zarzucany obwinionej nie stanowi deliktu dyscyplinarnego. Należy bowiem wskazać, że w dniu 9 czerwca 2022 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, zam. Dz.U. z dnia 14 czerwca 2022 r., poz. 1259, która weszła w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Powyższą ustawą znowelizowano także u.s.p. Między innymi do art. 107 u.s.p. dodano paragraf trzeci ustanawiając tym samym kontratyp dyscyplinarny, czyli ujęte w nim okoliczności wyłączające bezprawność dyscyplinarną. Zgodnie z wolą ustawodawcy, od dnia 15 lipca 2022 r., nie stanowi zatem przewinienia dyscyplinarnego: 1) okoliczność, że orzeczenie sądowe wydane z udziałem danego sędziego obarczone jest błędem w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego lub oceny dowodów; 2) wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o rozpatrzenie pytania prejudycjalnego, o którym mowa w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii

Europejskiej; 3) badanie spełniania wymogów niezawisłości i bezstronności w przypadku, o którym mowa w art. 42a § 3 lub art. 23a § 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych lub art. 5a § 1 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych lub badanie spełniania wymogów niezależności lub niezawisłości w przypadku, o którym mowa w art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, lub badanie spełniania wymogów niezawisłości i bezstronności w przypadku, o którym mowa w art. 29 § 5 u.s.p. Zauważyć należy, iż powyższe rozwiązanie wpisuje się w wieloletnią, ugruntowaną linię orzecniczą Sądu Najwyższego, że w sprawowaniu urzędu sędziego, które ze swojej istoty polega na wykładni prawa i stosowaniu prawa, podczas rozstrzygania spraw zawisłych przed sądami, mogą zdarzyć się błędy, dotyczące np. wadliwej oceny dowodów, błędów w ustalaniu stanu faktycznego, błędów w wykładni przepisów prawa, a sędzia - który przy wydawaniu orzeczenia byłby skrupowany zagrożeniem odpowiedzialnością dyscyplinarną w razie popełnienia błędu - nie mógłby być niezawisły. W pełni słusznie w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2023 r., sygn. akt I ZSK 43/22, podkreślono, że nie do przyjęcia jest, ze względu na sens panującego w Polsce porządku konstytucyjnego demokratycznego państwa prawnego, aby sędzia wypełniający swoje obowiązki orzecznicze i korzystający, w związku z tym z wynikającego z zasady sędziowskiej niezawisłości, uprawnienia dokonywania samodzielnie, według swego sumienia, wykładni prawa (interpretacji) podczas wykonywania czynności orzeczniczych w obszarze sprawowania wymiaru sprawiedliwości, był za takie orzecznicze czynności represjonowany na płaszczyźnie prawa karnego lub prawa dyscyplinarnego. Nie budzące jakichkolwiek wątpliwości naruszenia w obszarze wykładni przepisów prawa (określane jako naruszenie przepisów prawa materialnego lub prawa procesowego przez błędną wykładnię), powinny być usuwane w trybie kontroli instancyjnej, poprzez zaskarżenie takiego orzeczenia zwykłym lub nadzwyczajnym środkiem odwoławczym, z konsekwencjami w postaci zmiany lub uchylenia zaskarżonego orzeczenia, jak też z ewentualnym zastosowaniem przez sąd odwoławczy instytucji wytknięcia uchybienia, o jakiej mowa w art. 40 u.s.p.

Dokonana zatem z perspektywy rozwiązań wprowadzonych do u.s.p. ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, i przy uwzględnieniu art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 128 u.s.p., ocena prawna zachowania obwinionego winna zatem prowadzić do wniosku, że zarzucany czyn nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego z uwagi na treść wskazanego wyżej kontratypu dyscyplinarnego.

Wskazać nadto należy, iż w mającej moc zasady prawnej uchwale Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22, uchwalono, że:

I. a) błąd w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, jeżeli nie stanowi rażącej i oczywistej obrazy przepisów prawa, jako zachowanie mieszczące się w istocie sprawowania wymiaru sprawiedliwości (zwłaszcza w modelu dwuinstancyjnego postępowania uzupełnionego o instytucje nadzwyczajnych środków zaskarżenia) i przez to legalne, nie może być podstawą do pociągnięcia członka składu orzekającego do odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej (arg. ex. art. 107 § 1 pkt 1-3 u.s.p.);

b) jeżeli zachowanie sędziego, które odpowiada znamionom typu deliktu dyscyplinarnego określonego w art. 107 § 1 u.s.p., dotyczy błędu w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, to nie stanowi ono przewinienia dyscyplinarnego (art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p., art. 76 § 6 pkt 1 uSN, art. 37 § 4 pkt 1 u.s.w.) i nie może jednocześnie stanowić przestępstwa;

c) brak odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i będący tego konsekwencją brak ewentualnej odpowiedzialności karnej, o jakich mowa w pkt. I lit. a i lit. b, nie obejmuje sytuacji wyjątkowych, w których w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości:

- dochodzi do popełnienia przez sędziego w trakcie orzekania tzw. zbrodni sądowej, czyli czynu sprowadzającego się do umyślnego, w formie zamiaru

bezpośredniego, zachowania polegającego na wymierzeniu przez niego (sąd z nim w składzie) kary w postępowaniu prowadzonym z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad normujących postępowanie karne, jak również kardynalnych zasad określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej;

- sędzia dopuścił się innego przestępstwa (np. przekupstwo, sfalszowanie dokumentu, zmuszenie do określonego zachowania);

- sędzia podejmuje w złej wierze działania, dla których sprawowanie wymiaru sprawiedliwości ma stanowić jedynie pozorne uzasadnienie;

- sędzia w sposób arbitralny i pozbawiony jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych odmawia udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Kierując się przedstawionymi względami rozstrzygnięto jak na wstępie.

[M. T.]

[ms]